

Provincie Noord-Brabant
T.a.v. het College van Gedeputeerde Staten
Postbus 90151
5200 MC 's-HERTOGENBOSCH

i.a.a.: Statengriffie / afdeling Kennis en Onderzoek

Datum:	Kenmerk:	Onderwerp:
14 maart 2018	142746	Briefadvies 'Gezond en veilig langer thuis wonen in Brabant'

Geacht College,

Bijgaand bieden wij u ons briefadvies aan over 'Gezond en veilig langer thuis wonen in Brabant', opgesteld naar aanleiding van het verzoek van Provinciale Staten bij motie 33 (Statenvoorstel 66/17) uit de begrotingsbehandeling dd. 10 november 2017.

In het kader van dit advies is een quick scan uitgevoerd in de vorm van diepte interviews bij een aantal zeer uiteenlopende initiatieven in Brabant. Deze verkenning heeft voor ons bevestigd dat het huidige systeem – en de innovaties daarbinnen - tegen haar grenzen aanloopt. De vernieuwing vraagt een mindshift. Het gaat verder dan de vraag hoe we de zorg betaalbaar kunnen houden of hoe we een sterker impuls kunnen geven aan zorginnovaties.

Er is behoefte aan een 'nieuw Brabants model'. Het briefadvies reikt u daartoe een concreet handelingsperspectief aan met een globale kostenraming. Wij vertrouwen erop u hiermede naar voldoening te hebben geadviseerd en zijn uiteraard graag bereid tot nadere toelichting.

Met vriendelijke groet,

Drs. L.P. (Leo) Dubbeldam,
Directeur BrabantAdvies

BRIEFADVIES GEZOND EN VEILIG LANGER THUIS WONEN IN BRABANT

Sociale veerkracht als motor voor nieuwe dynamiek

14 maart 2018

— Uitgebracht aan het College van Gedeputeerde Staten Noord-Brabant

— In afschrift aan het College van Provinciale Staten Noord-Brabant

— Auteurs: Roos Sohier (eindredactie), Marga Huijbregts, Pieter Schendstok

SAMENVATTING

We leven in een fascinerende en snel veranderende wereld. Demografische ontwikkelingen en (informatie)technologieën leiden tot grote veranderingen in onze manier van samenleven en samenwerken. Er ontstaan hierdoor compleet nieuwe behoeften, vragen, diensten en samenwerkingsvormen in alle sectoren. Zo ook in de woningvoorraad en de ondersteuning van en de zorg voor de ouder wordende mens. Waar liggen in deze cocktail van veranderingen de kansen voor de toekomst? Dat is de context voor deze verkenning. Een verkenning die is uitgevoerd op verzoek van Provinciale Staten van Noord-Brabant. Dit is een opmaat voor het ontwerpen van nieuwe manieren van wonen, (samen)leven en (samen)werken, gericht op het langer, gezond en veilig thuis wonen in Brabant. Een provincie waar de demografische balans inmiddels definitief omgeslagen is naar een vergrijzde samenleving: één op de vijf mensen is 65 jaar of ouder.

BrabantAdvies heeft met vertegenwoordigers van een aantal zeer uiteenlopende initiatieven in Brabant gesproken. Conclusie is dat de huidige modellen – en de innovaties daarbinnen – tegen hun grenzen aanlopen. Los van elkaar geven deze actoren uit het veld aan te zoeken naar fundamenteel andere condities en een veel sterkere integrale benadering. Uitgangspunten daarbij zijn meer eigen regie van de ouder wordende mens en het kunnen blijven wonen in de eigen leefomgeving. Dit vraagt om een mindshift. Het gaat veel verder dan de vraag hoe we de zorg betaalbaar kunnen houden of hoe we een sterker impuls kunnen geven aan (sociale en technologische) zorginnovaties. De facto gaat het om het ontwerpen van een nieuw samenlevingsmodel waarin integraal en domeinoverstijgend het langer gezond veilig thuis wonen mogelijk wordt gemaakt: actoren zoals het onderwijs, technologische bedrijven, de (woning)bouw- en installatiebranche zijn hierbij net zo belangrijk als partners uit zorg en welzijn. Echter, er is in het algemeen sprake van systeemfalen: de structuren van de samenleving belemmeren vooralsnog de domeinoverstijgende en integrale oplossingen.

De provincie kan een belangrijke rol spelen om tot doorbraken te komen. Dit advies reikt een handelingsperspectief aan in de vorm van een integrale Brabantse ontwerpogave waarin faciliteiten worden geboden om de basiscondities (financiering, regelgeving, governance), het proces en de outcome fundamenteel anders in te richten. Samen mét de Brabantse pioniers op het vraagstuk van langer gezond veilig thuis wonen: de benodigde veranderingen zijn al volop gaande. BrabantAdvies reikt de provincie een 'doe-agenda' aan, met als eerste stap het opzetten van een ontwerpatelier en het ontwikkelen van pilots samen met de diverse betrokkenen (burgers/lokale gemeenschappen, overheid, onderwijs, bedrijfsleven, gemeenten). In deze 'doe-agenda' komen technologische, sociale, bestuurlijke en netwerkinnovaties samen. Sociale veerkracht wordt daarmee de motor voor nieuwe dynamiek in Brabant.

1. Aanleiding en context van deze verkenning

Provinciale Staten zien het vraagstuk van gezond en veilig langer thuis wonen als een opgave die aansluit op de doelen van de provincie om de sociale veerkracht in Brabant te verbeteren, de Brabantse woningvoorraad meer toekomstbestendig te maken en nieuwe, innovatieve businessmodellen te helpen ontwikkelen.

In dat kader hebben de Staten GS bij motie¹ verzocht versnelling aan te brengen in de sociale woon-zorginnovatie en -implementatie in Brabant, in het bijzonder in het ontwikkelen en implementeren van duurzame verdienmodellen gericht op het langer gezond veilig thuis wonen in Brabant van mensen in een kwetsbare positie. In dat kader is BrabantAdvies gevraagd een verkenning uit te voeren die aan Provinciale Staten kan worden voorgelegd in de Perspectiefnota 2018.

2. Domeinoverstijgende en integrale aanpak

Met motie 33 vraagt Provinciale Staten een oplossingsrichting waarin recht wordt gedaan aan de integraliteit en de volle breedte van het vraagstuk 'Gezond Veilig Langer Thuis'.

Demografische ontwikkelingen en technologieën zoals robotisering, kunstmatige intelligentie en internet leiden tot grote veranderingen in onze manier van samenleven en samenwerken. Mensen in een kwetsbare positie, waaronder ook de ouder wordende mensen, wonen langer zelfstandig thuis. Een trend die door zal blijven zetten en die voelbaar en zichtbaar wordt op diverse terreinen: de zorg zelf (meer lokaal, in de wijk, met andere en nieuwe technologieën, zelfmanagement én een groter beroep op eigen oplossingsvermogen en op familie, vrienden en vrijwilligers), de arbeidsmarkt en onderwijs (behoefte aan andere professionals, andere diensten), de woningmarkt et cetera. De betrokken sectoren zijn in beweging. Dit is onder andere zichtbaar in de grote schommelingen op de arbeidsmarkt: korte tijd geleden vielen er vele ontslagen van vooral laagopgeleide zorgmedewerkers.

Opleidingsplekken voor MBO-2 studenten en herintreders in zorg en welzijn verdwenen. Maar naast afbraak en ontslagen eerder, is er nu sprake van nationale en regionale actieplannen om tekorten op te vangen. En ondanks het ontstaan van tekorten in zorg en welzijn, lijkt er weinig plek te zijn voor lager opgeleiden op de arbeidsmarkt. Tegelijkertijd is er ook sprake van veranderende woonbehoeften van ouderen en signalen zoals groeiende eenzaamheid. Daarbij komt dat niet alle ouderen en ouder wordende burgers over de juiste denk- en doekracht beschikken en niet allemaal in staat zijn om het hoofd te bieden aan de snel toenemende complexiteit in onze samenleving.

Al met al ontstaat er een nieuw speelveld. Een nieuw speelveld dat vraagt om een nieuwe kijk op de sociale veerkracht in Brabant. In de motie gaat het over vijf domeinen met betrekking tot gezond veilig langer thuis wonen in Brabant:

- toekomstbestendig wonen in Brabant met woon-zorgcombinaties voor kwetsbare groepen en levensloopbestendig wonen voor de ouder wordende mens;
- samenredzaamheid en het versterken van de eigen leefwereld;
- de arbeidsmarkt waar een chronisch gebrek aan werkgelegenheid dreigt voor de lager opgeleiden en het opleiden/het onderwijs voor de toekomst;
- technologische én sociale innovatie;
- toekomstbestendige en duurzame businessmodellen.

¹ Motie 33 'Gezond en veilig langer thuis wonen in Brabant', Statenvoorstel 66/17, 10 november 2017

3. De verkenning

Op dit moment zijn er op meerdere plekken in Brabant vernieuwende initiatieven waar (ouderen)zorg verbonden wordt met werk, werkloosheid, onderwijs, wonen, leegstand. BrabantAdvies heeft een quickscan uitgevoerd bij vijf verschillende initiatieven in verschillende regio's in Brabant. Hierbij is gekozen voor initiatieven die werken aan bovengenoemde integrale en domeinoverstijgende oplossingen om langer gezond veilig thuis wonen mogelijk te maken. Uiteraard doen we hier geen recht aan de vele initiatieven die er in Brabant zijn zoals o.a. te lezen is in de inventarisatie naar de Brabantse Betekeniseconomie. De vijf door ons gekozen initiatieven maken wel zichtbaar wat er mogelijk wordt als er aan domeinoverstijgende en integrale oplossingen wordt gewerkt.

Zij zijn ieder sterk op minimaal één domein (zie ook figuur 1):

- *Arbeidsmarkt, onderwijs en technologische innovatie*: Lokaal plus regio Eindhoven is sterk in opleiden voor de toekomst en van de generaties (samen leren & ontwikkelen in en met de ouderen in de wijk);
- *Technologische innovatie*: het Care Innovation Centre West-Brabant is sterk in verder brengen van nieuwe technologieën;
- *Toekomstbestendig wonen*: Mariëngaarde in Tilburg is sterk in samen wonen en werken van gelijkgestemden;
- *Samenredzaamheid & versterken leefwereld*: Zorg voor elkaar Breda is sterk in het samenbrengen van formele en informele zorg, samenredzaamheid en het versterken van de leefwereld;
- *Duurzame verdienmodellen*: de Zorgcoöperatie Den Bosch is sterk in het ontwikkelen van nieuwe commerciële modellen.

Doel van de QuickScan is het zichtbaar maken wat deze verschillende initiatieven op het vlak van 'Ouderen langer thuis' met elkaar gemeen hebben, waarin ze verschillen en wat ze van elkaar kunnen leren. De scope in de interviews met de vijf initiatieven en hun initiatiefnemers was telkens hetzelfde:

- Wat is de (ideële) doelstelling?
- Zijn de doelstellingen gerealiseerd?
- Wat zijn de succesfactoren?
- Wat kon beter?
- Welke condities zijn nodig om het initiatief verder te ontwikkelen?

	Arbeidsmarkt & opleiden	Technologische innovatie	Levensloop-bestendig wonen	Samenredzaamheid& versterken leefwereld	Verdien-modellen
Lokaal+ Regio Eindhoven	X	x	x	X	
CIC West-Brabant	x	X			
Mariëngaarde Tilburg			X	X	
Zorg Voor Elkaar Breda			x	X	
Coöperatie DB	x				X

Figuur 1: Domeinen m.b.t. Gezond, veilig langer thuis wonen,

X = kernkwaliteit, het basisdomein waar dit initiatief sterk in is

x = andere domeinen waar vanuit het initiatief ook mee/aan gewerkt wordt

Op basis van de informatie uit de interviews is de analyse gemaakt om erachter te komen of en waardoor deze initiatieven zich kunnen ontwikkelen tot duurzame modellen: wat is nodig om deze ontwikkeling rond nieuwe woon-zorgvormen (versneld) op gang te brengen en te houden? Wat is nodig om deze lokale diamantjes verder te laten groeien tot duurzame oplossingen en concepten?

4. Blootleggen van systeemfouten en netwerkinnovatie

De gesprekken die zijn gevoerd in het kader van onze QuickScan waren zeer openhartig. De initiatiefnemers hebben zowel successen als kwetsbaarheden van hun initiatief laten zien. Juist hierdoor ligt er een zeer rijke en betekenisvolle opbrengst. Bovendien is het interessant dat de initiatiefnemers zeer geïnteresseerd zijn om te worden betrokken bij onze zoektocht naar nieuwe Brabantse innovatie- en businessmodellen.

Het ene initiatief is minder ver in het realiseren van de beoogde doelen dan het andere initiatief. Voor een deel heeft dit met tijd te maken: innovatie vraagt jaren. Het is dagelijks en stap voor stap realiseren van de oorspronkelijke doelstelling én daaraan vast blijven houden. Maar het heeft niet alleen te maken met tijd. De initiatieven moeten allemaal hard knokken voor de ontwikkeling van hun initiatief. Iedereen is het er wel over eens dat zij mooie innovaties tot stand brengen. Toch is het lastig om de bijbehorende noodzakelijke middelen te vinden. Uit de interviews is gebleken dat dit onder andere te maken heeft met het feit dat middelen vaak renderen in een ander domein dan waarin geïnvesteerd is. De maatschappelijke én financiële winst van investeren in opleiden voor de toekomst, komt bijvoorbeeld niet terug bij het onderwijsinstituut maar ligt elders, bij onder andere werkgevers, uitkeringsinstanties en gemeenten. De investering van de woningbouwvereniging in gezamenlijke huisvesting van mensen die willen samen leven, wonen, zorgen en werken is (waarschijnlijk) terug te zien in een minder groot beroep op dure zorg. Investerings komen hierdoor moeizaam tot stand. Dit lijkt een structurele systeemfout te zijn. De huidige modellen lopen vast. Een aantal systeemfouten die we op basis van de interviews kunnen benoemen zijn:

- Maatschappelijke waarden die niet te vatten zijn in de huidige businessmodellen die vooral financieel gericht zijn;
- Investerings die niet renderen voor de investerende partij omdat de baten (zowel maatschappelijk als financieel) ergens anders terecht komen;
- Geen eenduidig eigenaarschap van de maatschappelijke uitdaging;
- Individuele organisatie belangen die samenwerking en daarmee de netwerkinnovatie belemmeren;
- Een innovatie cultuur in Brabant die gericht is op technologische innovatie en niet op sociale innovatie. Dit terwijl 75% van innovatie succes wordt bepaald door sociale innovatie. Hierdoor is er veel technologie beschikbaar die niet gebruikt wordt;
- Voortgangsbewaking van projecten is vaak gericht op controle en succes en niet op stimuleren van innovatie, het leren van fouten en borgen van succesvolle resultaten;
- Sturing op economische waarde door de overheid: het Bruto Nationaal product en economische groei zijn te dominant bij keuzes die door de overheid worden gemaakt. De publieke taak van de overheid bestaat juist uit het sturen op de samenhang tussen sociaaleconomische ontwikkeling, werkgelegenheid, toegang tot onderwijs, ondersteuning en zorg, inclusiviteit, gezondheid, kwaliteit van (samen)leven, kunnen wonen in een veilige en vertrouwde woonomgeving.

Ondanks de systeemfouten lukt het de initiatieven wel om stapjes te maken en doelen te realiseren. Op basis van de QuickScan hebben we aantal succesfactoren kunnen identificeren:

- Succes van de initiatieven hangt samen met het vermogen om te innoveren in netwerken;
- Succes zit in echtheid, de zuiverheid van de ideële doelstelling en daaraan vasthouden;
- Deze doelstelling komt uit en wordt gedragen door de lokale community, de leefwereld waarin de behoefte en noodzaak gevoeld wordt;
- Deze doelstelling, de beoogde maatschappelijke opbrengst is leidend voor de keuzes die gemaakt worden;
- Hierbij geldt: de aanhouder wint (vasthoudendheid in energie en aan principes/visie/idealen)
- Succes/opbrengst/impact is meervoudig en zit niet bij één partij afzonderlijk en/of op één specifiek domein: het succes ligt in het gezamenlijke. Het geheel is meer dan de afzonderlijke delen;

- Succes ontstaat door het verbinden van (innovaties in) domeinen die niet als vanzelf verbonden zijn;
- Gezamenlijk belang gaat boven eigen belang (van individuen of organisaties). Eigen belang mag er zijn, maar is onderdeel van het grotere belang en mensen zijn bereid het eigen belang waar nodig op zij te zetten;
- Samenwerking met gemeenten/overheid is belangrijk. Dit vraagt om maatwerk en aansluiting bij lokale en regionale agenda en lokale/regionale partners: iedere gemeente/regio staat voor dezelfde uitdaging als het gaat om het vraagstuk gezond en veilig langer thuis wonen, maar iedere lokale/regionale situatie vraagt om een andere aanpak;
- Persoonlijk leiderschap: iemand die het geheel kan overzien, verbindt, vanuit het hart, maar ook de harde indicatoren weet te benoemen.

5. Brabantse aanpak gezond veilig langer thuis

De initiatieven die wij gesproken hebben, zijn op zoek naar doorbraken; zij vormen vooralsnog de uitzondering op de regel en het is nodig dat dit gaat keren. Bij lokaal+ komen bijvoorbeeld onderwijs, diensten verlenen en zorg bij elkaar. Maar voor het verlenen van diensten en bieden van zorg en de bijbehorende procesbegeleiding en innovatie krijgt het Summa college geen budget. Dit draait op tijdelijke subsidies en inzet van uren vanuit onderwijstijd. Dit is uiteindelijk niet volhoudbaar. Daarbij komt dat andere regio's interesse tonen, er behoefte is aan opschaling. Maar het ontbreekt aan mensen, tijd en financiën om dit te realiseren.

De motie van Provinciale Staten komt daarom op het goede moment: het moment om in Brabant aan een nieuwe integrale aanpak te gaan bouwen. Door vanuit de praktijk inzichtelijk te maken waar de systeemfouten zitten en hoe deze kunnen worden opgelost. Dit vormt de opmaat voor een mogelijk nieuwe Brabantse aanpak. Een aanpak die niet alleen voor het vraagstuk 'gezond veilig langer thuis' zou kunnen werken maar ook voor andere vraagstukken.

Kenmerkend bij oplossingsrichtingen voor het vraagstuk 'gezond veilig langer thuis' zijn domeinoverstijgende innovaties en verbindingen met arbeidsmarkt (toekomstperspectief voor jongeren, herintreders, oudere werknemers), onderwijs, woonvormen en nieuw ondernemerschap. Het ontstaan van een nieuwe zorg- en diensteneconomie op lokaal niveau. Waarin plaats is voor sociale, ecologische én economische waarden. Plaats dit tegen de achtergrond van het feit dat solidariteit en het openbare goed in onze samenleving steeds verder onder druk komen staan, dan is de noodzaak voor anders denken en handelen evident.

In het voorgaande hebben we geconstateerd dat er sprake is van systeemfalen. De bestaande woon-zorg vormen zullen er niet voldoende in voorzien om de groeiende groep Brabanders (ouderen, maar ook langdurig zieken en mensen met een beperking of handicap) te bedienen die langer veilig en gezond thuis willen wonen en daarbij een passende woning, ondersteuning en zorg nodig hebben. Dit vraagt om een nieuwe aanpak, die tevens inspeelt op een steeds technologische en digitale leefomgeving. Tijdens onze rondgang langs Brabantse initiatieven, is gebleken dat men hiermee graag samen aan de slag wil gaan om te komen tot doorbraakinnovaties en het oplossen van de systeemfouten. Systeemfouten die niet door alleen door de burgers óf de overheid, het onderwijs of ondernemingen kunnen worden opgelost.

Dit lukt alleen als er domeinoverstijgend en integraal samengewerkt wordt in Brabant. In dat verband hebben Provinciale Staten van Brabant de vinger op de zere plek gelegd door de oproep om het systeem toekomstbestendiger en economisch meer levensvatbaar te maken. Het vraagt bestuurlijk en politiek leiderschap om op dit terrein tot doorbraakinnovaties, implementatie en opschaling te komen.

6. Ontwerpopgave

In de zoektocht naar succes zijn we vaak geneigd om te starten met zoeken naar hét verdienmodel én die ene pilot die we kunnen uitrollen over de provincie. Dit gaat beiden niet lukken: alhoewel iedere gemeente, iedere regio voor de zelfde uitdaging staat, vraagt iedere gemeenschap een eigen aanpak op maat met een daarbij horend businessmodel. Linksom of rechtsom: er zullen inderdaad middelen gevonden moeten worden. Echter, om te komen tot de gewenste innovatie is het onwenselijk dat het geld leidend wordt. Wat wel wenselijk is, is dat de maatschappelijke impact, de missie, de doelstelling leidend is. Geld is daarmee volgend aan de goede ideeën.

Het gaat hier niet om een vastgesteld plan dat uitgevoerd kan worden maar een gezamenlijke ontwerpopgave van burgers, initiatiefnemers/ondernemers, onderwijs, wonen, zorg en welzijn en de overheid (lokaal, provinciaal, landelijk). Een ontwerpopgave waarbij we stap voor stap het traject “ontwerpen” met de missie als stip op de horizon. Bij iedere stap worden de daarbij de benodigde menskracht en middelen gezocht. De menskracht en middelen volgen dan de innovaties in plaats van andersom. Wat nodig is om te versnellen en doorbraken te realiseren is dat we op zoek gaan naar dat wat er al is en gaan samenwerken om de goede elementen te optimaliseren en op te schalen. Om de fouten in het systeem aan te pakken, is er een gezamenlijke en integrale aanpak op verschillende niveaus nodig:

- Bestuurlijke innovatie;
- Sociale innovatie;
- Netwerkinnovatie.

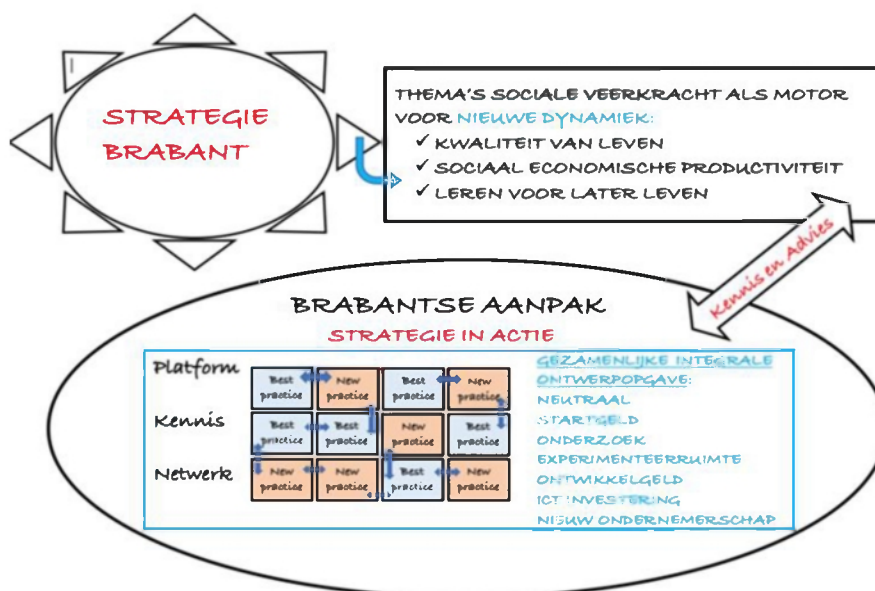
Ad 1. Het is essentieel dat de provincie helpt om de condities te creëren om innovaties te kunnen implementeren. Dit zit hem in het aanpakken van (een aantal van) de eerdergenoemde systeemfouten en dus ook het (bestuurlijk) innoveren van de overheid zelf: bij een integrale ontwerpopgave hoort een bestuur en een ambtenarenapparaat dat integraal kan opereren.

Ad. 2. De oplossingen om voor (de ouder wordende) mensen langer gezond en veilig thuis wonen mogelijk te maken, zitten in anders denken en anders doen. Het geheel is meer dan de som der delen. Juist in de verbinding tussen verschillende domeinen en de integrale aanpak, liggen volgens BrabantAdvies de kansen voor een broodnodige versnelling in woon-zorginnovaties. Dit vraagt om duurzame businessmodellen voor het maatschappelijke vraagstuk ouderen langer thuis vanuit het besef dat investeringen vaak renderen in een ander domein dan waarin de middelen ingezet zijn.

Ad. 3. Het versnellen, leren en implementeren van nieuwe domeinoverstijgende initiatieven en samenwerkingsvormen lukt alleen in samenwerking en samenhang met elkaar. Op basis van de quickscan weten we dat innoveren in netwerken lukt als er een passende vorm van organiseren aan ten grondslag ligt. Dat wil zeggen dat netwerkinnovatie succesvoller is naarmate men meer uitgaat van de volgende principes:

- Spelregels in plaats van organisaties met een (hiërarchische) structuur;
- Rollen en gedragsregel in plaats van functies en contracten;
- Het probleem, het vraagstuk in plaats van het product/de dienst;
- De vraag en behoefte van ouderen en hun naasten in plaats van het (geïstitutionaliseerde) aanbod;

- De leefwereld, de burger/gebruiker in plaats van de systeemwereld, het bedrijf/de organisatie;
- Maatschappelijke waarde en investering in plaats van de kosten;
- Leiderschap en meenemen in plaats van aansturen en managen;
- Andermans, het grotere belang als leidraad voor het handelen in plaats van het eigen (persoonlijke of organisatie) belang.

7. Integrale aanpak vanuit wonen, samen leven en sociale veerkracht

Langer gezond veilig thuis wonen is een vraagstuk dat zich niet alleen (meer) afspeelt in de zorg. De Brabantse aanpak is een integrale aanpak waarin wonen en het samen leven en zorgen voor elkaar en sociale veerkracht de kern vormen. Zorg vormt hierbij een onderdeel van het geheel. De vele initiatieven die tot doel hebben langer thuis wonen te bevorderen worden op diverse manieren vanuit overheid, maatschappelijke organisaties én de private sector ondersteund. Duidelijk is echter dat het ad hoc beleid in de vorm van veel verschillende, min of meer willekeurige maatregelen geen structurele bijdrage levert, hoe goedbedoeld ook. Er is behoefte aan een integrale benadering. Wat we hebben geleerd van de initiatieven is dat hun succes besloten ligt in het centraal zetten van de mensen om wie het gaat. Het organiseren zoals de leefwereld en inbedding in de lokale gemeenschap is fundamenteel om langer gezond en veilig thuis wonen mogelijk te maken. In de leefwereld zitten vaak als vanzelf de integrale en complexe oplossingen besloten. Mensen denken niet in verschillende domeinen. Wat zij nodig hebben is:

- Zelf iets willen, een ambitie hebben;
- In staat zijn om zelfstandig thuis te kunnen wonen (kennis en vaardigheden);
- Omstandigheden die het langer gezond en veilig thuis wonen mogelijk maken.

Dit zijn alledrie noodzakelijke voorwaarden. Het gaat dus om een integrale benadering op verschillende niveaus: vanuit de leefwereld gezien waar motivatie, capaciteit en gelegenheid in voldoende mate aanwezig zijn en vanuit de betrokken domeinen die in die leefwereld samenkomen.

8. Aanbevelingen

De 5 geïnterviewde initiatieven en met hen nog vele andere pioniers in Brabant, zijn op zoek naar doorbraken, opschaling, integraler en domeinoverstijgend werken. Ons voorstel: richt een open Brabants ontwerpatelier op waarin de initiatieven zelf in de lead komen om zichzelf en andere initiatieven te helpen zich verder te ontwikkelen en op te schalen. Al werkenderwijs ontwerpen de initiatieven samen met elkaar en met de (georganiseerde) burgers/lokale gemeenschappen, de overheid, onderwijs en bedrijfsleven wat nodig is om tot doorbraken en opschaling te komen. En al doende kunnen mensen aanhaken en een rol pakken in het ontwerpatelier. Bij de pioniers zit heel veel kennis en ervaring. Zij werken al jarenlang aan de veranderingen die nodig zijn om langer thuis wonen mogelijk te maken. Ons voorstel is om deze mensen uit de lokale praktijken een aantal uur per week in te huren om hun kennis en ervaring in te zetten. Dit samen met inzet van betrokken beleidsambtenaren waar ook veel kennis en ervaring besloten ligt.

Hierbij hoort onafhankelijk en neutrale procesbegeleiding. Dit is noodzakelijk om de integraliteit te bewaken, te faciliteren, partijen te verbinden, te sturen op de principes van netwerkinnovaties en om te zorgen dat er nieuwe vormen van netwerkorganisatie gebruikt gaan worden (bijvoorbeeld via blockchaintechnologie). Een onafhankelijke en neutrale procesbegeleider kan alle partijen (burgers, overheid, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven) aanspreken op de gezamenlijke doelstelling, het geheel overzien en mensen verbinden vanuit integrale aanpak tussen arbeidsmarkt, sociale innovatie en bestuurlijke innovatie.

Ons advies aan de provincie: investeer in de Brabantse Aanpak Langer Gezond Veilig Thuis. Investeer door de inhoudelijke experts, de sectoren en de Brabantse pioniers zelf uit te nodigen, te faciliteren en hun ureninzet te betalen om hiermee samen aan de slag te gaan. Investeer door eigen ambtenaren vrij te maken en uren te geven om in het ontwerpplatform een actieve rol te pakken. En investeer door mee te denken en te doen op het niveau van de bestuurlijke innovatie.

De gevraagde investering per jaar bij benadering:

Personeelskosten	€ 600.000
Reiskosten	€ 100.000
Inhuur expertise	€ 100.000
Voorzieningen	€ 300.000
Doe-budget	€ 300.000
Onderzoek	€ 100.000
Totaal	€ 1.500.000 per jaar

We stellen voor om het team van het ontwerpatelier twee jaar de tijd te geven om te laten zien dat de integrale benadering vruchten afwerpt. Na een jaar vindt er een tussenevaluatie plaats, na twee jaar een eindevaluatie van de eerste fase.

De evaluatie na het eerste jaar betreft het proces en de eerste bevindingen. De eindevaluatie richt zich op integrale resultaten (met directe en indirecte, bedoelde en onbedoelde, positieve en mogelijk negatieve effecten op wonen, zorg, participatie en sociale veerkracht). Op basis van de evaluatie wordt besloten om het project te staken, te continueren, uit te breiden of op te schalen. Daarbij komt tevens de vraag aan bod of dit een louter Brabants initiatief moet blijven of dat de provincie de bevindingen en aanbevelingen tevens 'exporteert' naar andere provincies.

Met dit voorstel wordt dus een integrale benadering geboden ten aanzien van de inhoud, het proces, de aansturing en de resultaten. Het is tevens een benadering die ruimte laat voor nieuwe ontwikkelingen.

TOT SLOT

De vergrijzing en ontgroening hebben grote gevolgen. Op dit moment is één of de vijf Brabanders 65 jaar of ouder. En deze ontwikkeling zet nog door: het aantal ouderen (65 jaar en ouder) verdubbelt tot 2040. De beroepsbevolking krimpt. Het gaat hier om een urgent vraagstuk: een dalende beroepsbevolking en een groeiende groep ouderen met een groeiende behoefte van ouderen aan geschikte woningen, nieuwe woonvormen, diensten- en zorgvoorzieningen, culturele en recreatieve voorzieningen en andere voorzieningen in de buurt.

BrabantAdvies ziet hier een actieve en doorslaggevende rol voor de provincie Brabant. Een provincie die investeert in een infrastructuur voor innovatie om de systeemfouten vanuit de praktijk op te sporen en op te lossen. En om samen met de lokale, innovatieve praktijken in dit ontwerpatelier te stappen. Vanuit het motto: werken aan de wereld van morgen met de praktische kennis van vandaag. Hierdoor wordt versnelling in doorontwikkeling en opschaling mogelijk én anderen kunnen gaan aanhaken. De provincie kan het proces van versnelling van nieuwe woon- en leef vormen faciliteren door te investeren, te experimenteren en ruimte te creëren voor de vernieuwers op dit vlak. Belangrijk is om hier verbinding te (blijven) zoeken met programma's en opgaven die al lopen: Het Europese project ITHACA (InnovaTion in Health And Care for All), de Brabantse agenda Wonen, het programma Sociale Veerkracht en de betekeniseconomie. BrabantAdvies blijft graag betrokken als meedenker en -doener bij deze ontwerpopgave om langer gezond en veilig thuis wonen mogelijk te maken.

Bronnen

- Beckers, J. Meten wat er toe doet in non profit. WIJ, 2003.
- Beckers, J. Bredaas Toetsingskader. Werken aan idealen en meten wat er toe doet. 2014/2016.
Opgehaald via <http://wij.begintbijjou.nl/visie/meten-wat-er-toe-doet> op 13 maart 2018.
- Beckers, J. Management 3.0. Transformeren, vakmanschap en besturen in welzijn en zorg. WIJ, 2015.
- Brakel, E. van. Jitske Kramer: Veranderen zonder magie is kansloos. Management Impact, maart 2018.
Opgehaald via <http://www.managementimpact.nl/verander-management/artikel/2018/3/jitske-kramer-veranderen-zonder-magie-kansloos-10114589#.WpkQB7J49sA.twitter> op 13 maart 2018.
- Erasmus Concurrentie en Innovatie Monitor. Rotterdam School of Management, Erasmus University (RSM), 2017.
- Geene, H. Herziening van het stelsel van ouderenzorg. Het einde van verpleeghuizen klassieke stijl en decentralisatie ouderenzorg. KBO Brabant, 2018.
- Hamerlinck, K. en K. Joachems. CIC In progress 2016/2017. Care Innovation Centre West-Brabant, 2017.
ITHACA (InnovaTION in Health And Care for All), <https://www.brabant.nl/subsites/sociale-veerkracht/kennis/ithaca.aspx>
- Kooiman, N. en A. Boerdam. Signalement van het CBC; Regionale variatie in de mate van vergrijzing. Sociaal Bestek. CBS. Augustus/September 2016.
- McNair, S., D. Moi Thuk Shung and M. Koivusilta. More Years Better Lives, Strategic Research Agenda on Demographic Change. Joint Programming Initiative More Years, Better Lives – The Potential and Challenges of Demographic Change, Brussels, 2014 2014
- Moor, T. de. Homo Coöperans: Instituties voor collectieve actie en de solidaire samenleving,. Utrecht: Universiteit van Utrecht, 2013.
- Panhuizen, S. en M. Tiemens. (2017). Betekenisvol Brabant, inventarisatie naar de Betekeniseconomie in Noord-Brabant. Sociale Enterprise NL in opdracht van de provincie Noord-Brabant, 2017.
- Pijnenborg, A. en F. Pijnenborg. Burgers doen het zelf! De Zorg coöperatie Hoogeloon. SPW, 2018.
- Poiesz, Th. Gedragsmanagement, waarom mensen zich (niet) gedragen. Wormer, Inmerc bv., 1999.
- Scheffelaar, A. en C. Kuiper. Wat werkt bij sociale innovatie. Movisie, kennis en aanpak van sociale vraagstukken. Movisie, 2017.
- Smit, J., W. Smit, H. den Uijl en G. van de Wiel. Van controle naar dialoog, Pionieren voor nieuw toezicht in zorg en welzijn. NVTZ en Broosz, 2017.
- Volberda, H.W. Slim managen & Innovatief organiseren. INSCOPE – Research for Innovation 2007.
- Volberda, H. W. Innovatiemonitor Zorg, INSCOPE – Research for Innovation, 2012.